

kirjaamo.vm@gov.fi

VM109:00/2021

Kuntaliiton näkemyksiä ehdotuksesta alueellisen läsnäolon suunnitelmaksi ja monipaikkaisuus-periaatepäätösluonnokseen

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa näkemyksensä molemmista asiakirjoista. Alueellisen läsnäolon suunnitelma on ensimmäinen laatuaan ja tämänkertaisesta lyhyestä voimassaolosta huolimatta muodostaa perustan, jota voidaan tulevaisuudessa kehittää eteenpäin. Monipaikkaisuuden merkitystä, taloudellisia vaikutuksia ja mahdollisuuksia kuntien näkökulmasta on syytä jatkossa tarkastella lähemmin.

Ehdotus valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittumisen valtakunnalliseksi suunnitelmaksi:

Palvelutarpeeseen vastaaminen - pohjana kattava ja toimintavarma tietoliikenneinfrastrukturi:

Suunnitelmaluonnoksessa on tuotu esille koko valtionhallintoa koskeva strateginen tavoite, jossa ensisijaisena palvelukanavana toimivat kattavat ja helppokäyttöiset sähköiset palvelut, joita käynti- ja puhelinasiointi täydentävät. Tavoitteena on, että valtio tukee ja edistää digitaalisten palvelujen tasa-arvoista ja yhdenvertaista saatavuutta. Tähän liittyen on hyvä, että suunnitelmakaudella tullaan seuraamaan digitaalisten yhteyksien kehitystä ja maantieteellistä kattavuutta koko maassa. **Jotta suunnitelman mukainen tavoitetila digitaalisten palvelujen hyödynnettävyyden osalta voidaan saavuttaa, on ensin huolehdittava tietoliikenneinfran riittävästä kattavuudesta ja toimintavarmuudesta.**

Seuraavan sukupolven 5G-matkaviestinverkko rakentuu ensi sijassa lähinnä kaupunkialueille. Matkaviestinverkon teknologinen kehityskään ei sen sijaan edistä harvaanasuttujen alueiden pääsyä asetettuihin tavoitteisiin. Nopeilla yhteyksillä arvioidaan kuitenkin olevan positiivisia ulkoisvaikutuksia, jotka perustelevat myös liiketaloudellisesti kannattamattomien yhteyksien rakentamista. Tällä hetkellä EU-maiden vertailussa Suomi sijoittuu EU:n häntäpäähän laajakaistan kattavuudessa haja-asutusalueella. Koko maata tarkasteltaessa Kuntaliitto näkee keskeisenä kohdentaa tukea ensi sijassa valokuituun perustuvaan laajakaistanfran rakentamiseen, joka mahdollistaa 5G-ratkaisujen hyödyntämisen myös muilla alueilla.

5G-verkko edellyttää tiheää tukiasemaverkkoa, joka puolestaan vaatii kiinteään laajakaistainfran ja mahdollistaa siten teknologianeutraalien yhteyksien rakentamisen.

Haasteena tällä hetkellä on kansallisen laajakaistaohjelman kuntarahoitusvaade, joka voi hidastaa yhteyksien rakentamista alueilla, joilla ne eivät markkinaehtoisesti toteudu. Laajakaistahankkeissa oleellista on huomioida tietoliikenneyhteyksien rakentamiskustannuksiin vaikuttavat erilaiset olosuhteet maassamme, asutuksen tiheys ja pitkät etäisyydet. Taloudelliset velvoitteet voivat näistä johtuen olla kunnille ja operaattoreille hyvin haastavat. Laajakaistahankkeiden investointikustannukset tulevat maksettaviksi välittömästi investoinnin aikana, mutta hyöty saadaan huomattavasti pidemmällä aikavälillä. Laajakaista on nyky-yhteiskunnan perusinfrastruktuuria, joka hyödyttää laajasti asukkaita, kuntia, yrityksiä ja muita toimijoita ja on keskeinen perusta myös alueellisen läsnäolon suunnitelman toteuttamiselle.

Monikanavaiset palvelut ja yhteistyö kuntien kanssa:

Valtion palveluverkkoa koskien suunnitelmassa esitetään, että palvelut tulee voida tulevaisuudessa toteuttaa tuottavasti ja tuloksellisesti ja tiiviissä valtion ja muun julkisen hallinnon yhteistyössä. Kun alueilla käynnistetään keskusteluja valtionhallinnon yhteisten palvelupisteiden muodostamisesta ja monikanavaisten palvelujen toteuttamistavasta on tärkeää ottaa kunnat heti alussa mukaan keskusteluun. Paikalliset olosuhteet ja erityispiirteet on tärkeää huomioida jo mahdollisten yhteispalvelujen suunnitteluvaiheessa. Yhteisiä palvelupisteitä rakennettaessa on huolehdittava asianmukaisesta työn- ja kustannusten jaosta valtion ja kuntien välillä.

Ehdotus valtioneuvoston periaatepäätökseksi monipaikkaisen työn, opiskelun ja asumisen tukemiseksi:

Digitaalisten palvelujen kehittäminen ja tulevaisuuden mahdollisuudet:

Periaatepäätösluonnoksessa on tuotu esille viestintäverkkojen ja viestintäpalvelujen saatavuuden tärkeyttä ja kuvattu nykytilaa. Yhtenä toimenpiteenä on kirjattu nopeiden viestintäyhteyksien rakentamisen tukeminen alueilla, joille ne eivät rakennu markkinaehtoisesti (toimenpide 5.2.). Kuntaliitto haluaa tuoda tässä yhteydessä esille näkemyksensä siitä, että kansallisen laajakaistaohjelman toteutuksessa tulee kuntarahoitusvaade poistaa. Tällöin valtiontukea saavien hankkeiden toteuttamiselle olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet kaikkialla maassa, minne nopea laajakaista ei rakennu markkinaehtoisesti. Lisäksi muutoksella varmistettaisiin hankkeiden ripeä liikkeelle lähtö ja toteutuminen elpymisvälineen tiukassa aikataulussa. Muutos mahdollistaisi edelleen kuntien vapaaehtoisen osallistumisen hankkeiden toteutukseen omalla työpanoksellaan ja mahdollisesti myös rahallisesti, mikäli kunta katsoo sen tarpeelliseksi esim. varmistamaan mahdollisten haastavimpien rakennuskohteiden mukanaolon.

Digitaaliset palvelut ja etätöiden edistäminen ovat keinoja, jotka voivat tukea työn järjestämistä ja helpottaa työvoimapulaa. Etätöiden kehittämiseen tarvitaan systemisempää otetta ja ohjattua muutosta myös niissä töissä, joissa ennen pandemiaa ei etätöiden ratkaisuja ole kovin laajasti käytetty. Monipaikkaisuutta, erilaista työnjakamista ja myös työkuultuuria pitäisi muuttaa siihen suuntaan, että myös epätyypillisin järjestelyin olisi helpompaa ottaa työtä vastaan. Eläkeläiset, opiskelijat, alan vaihtajat, osatyökykyiset tai esimerkiksi vaihteittain työelämään palaamassa olevat pienten lasten vanhemmat voisivat olla erilaisten joustavien etätöiden ratkaisujen kautta helpommin mukana työelämässä.

Periaatepäätösluonnoksessa on asetettu useita tavoitteita monipaikkaisen työskentelyn edistämiseksi valtionhallinnon toiminnassa. Tätä on syytä edistää myös muualla julkisella sekä yksityisellä sektorilla. Paikallistalouksien näkökulmasta monipaikkaisen työn lisääntymisellä voi olla merkittäviäkin vaikutuksia, joita on syytä jatkossa tarkastella syvemmin. Luonnoksessa ei sen sijaan ole pohdittu monipaikkaisen työn kansainvälisiä ulottuvuuksia, joka mahdollistaa työmarkkinoiden laajemman avautumisen ja voi toimia yhtenä käytännön ratkaisuna niin julkisen sektorin kuin yritysten työvoimapulaan. Tämä edellyttää tietoverkkojen kattavuutta ja toimintavarmuutta sekä työnantajien ja työntekijöiden hyviä digivalmiuksia ja -taitoja ja uudenlaista toimintakulttuuria.

Monipaikkaisuus kuntien näkökulmasta:

On tärkeää, että monipaikkaisuutta koskevassa keskustelussa pohditaan tarkoin mitä se tarkoittaa lasten ja nuorten kannalta, heidän kasvatuksensa ja opetuksen näkökulmasta. On myös huomioitava, että oppivelvollisuutta perusopetuksessa suorittavien on velvollisuus osallistua opetukseen lähikoulussa.

Keskeisimmät vaikutukset kuntien talouteen tulevat kustannusten ja verotulojen kautta, mutta vaikutuksia voi olla myös valtionosuuksiin erityisesti tulopohjan tasaamisen kautta. Periaatepäätösluonnoksessa esitetyt näkemykset ovat oikeansuuntaisia ja Kuntaliitto kannattaa TEAS-tutkimuksen käynnistämistä monipaikkaisuuden kuntatalous- ja palvelutarvevaikutuksista ja on kiinnostunut olemaan hankkeen valmistelua koskevissa keskusteluissa mukana.

Monipaikkainen opiskelu

Opiskelun monipaikkaisuuden avulla voidaan parantaa koulutuksen saatavuutta ja saavutettavuutta. Monipaikkaista opiskelua tulisi tarkastella ”sekä että” -ratkaisuna, jossa hyödynnetään erilaisia oppimisympäristöjä, ei pelkästään lähi- tai etäopiskelua. Ammatillisessa koulutuksessa voitaisiin digitalisaation lisäksi laajemmin hyödyntää mm. työpaikalla tapahtuvaa oppimista joko koulutus- tai oppisopimuksella. Tällöin työssäoppimispaikka voisi sijaita esimerkiksi kotipaikkakunnalla.

TE-palvelujen siirtyessä kuntien vastuulle jatkuvan oppimisen merkitys kuntien työllisyyttä ja elinkeinopolitiikkaa tukevana välineenä korostuu. Hyödyntämällä digitalisaatiota ja monipaikkaisia opiskelumahdollisuuksia kunnat voivat tarjota laajemmin monimuotoisia työelämän tarpeita vastavia opiskelumahdollisuuksia.

Monimuotoinen opiskelu vaatii uudenlaisia ohjausosaamista. Opiskelun ei aina tarvitse tapahtua yksin kotoa käsin. Yhteisiä opiskelupisteitä voidaan järjestää lähelle kotia esimerkiksi perusopetuksen, kirjaston tai vaikkapa kunnantalon yhteyteen. Näissä opiskelupisteissä voisi tarpeen mukaan olla saatavilla myös opiskelun ohjaaja, joka voisi auttaa ja ohjata opiskelijaa etäopinnoissa.

Luonnoksessa tulisi pohtia myös monipaikkaisen opiskelun kansainvälisiä ulottuvuuksia, joka on jo nyt mahdollistanut opintotarjonnan laajemman avautumisen. Tästä näkökulmasta muualla kuin virallisessa koulutusjärjestelmässä hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen merkitys tulee kasvamaan.

SUOMEN KUNTALIITTO

Annukka Mäkinen
kehittämispäällikkö

Jussi Niemi
tilapalvelupäällikkö